

Peter Örn
Tel: 010-698 15 26
peter.orn
@naturvardsverket.se

Strategi
2017 02 13   Ärendenr:
NV-00113-16

Naturvårdsverkets strategi för att ersätta, begränsa och förfina försöksdjursanvändning (3R)

Bakgrund

I regeringens proposition 2013/14:41 gör regeringen bedömningen att ett kompetenscentrum för alternativa metoder till djurförsök, s.k. 3R-frågor, bör inrättas på Jordbruksverket. Syftet är att stärka arbetet med alternativa metoder till djurförsök genom att ett effektivt samarbete utvecklas mellan berörda parter. Regeringen bedömer i samma proposition att myndigheter som är berörda av försöksdjursanvändning bör stärka sitt 3R-arbete genom att upprätta strategier för detta.

I regleringsbrevet för 2016 har Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Läkemedelsverket, Naturvårdsverket, Statens livsmedelsverk och Statens veterinärmedicinska anstalt fått i uppdrag av regeringen att, tillsammans med Jordbruksverket, upprätta strategier för respektive myndighets 3R-arbete i syfte att stärka detta arbete. I strategin ska ingå hur myndigheterna avser att arbeta för att ersätta, begränsa och förfina försöksdjursanvändningen enligt de tre R:ns princip.

Syftet är även att myndigheternas 3R-arbete ska synliggöras och bidra till en bättre helhetsbild på området.

Vad är 3R?

3R-principen går ut på att man ska sträva efter att ersätta användningen av försöksdjur med alternativa metoder (replace), förbättra försöksdjurens situation vid försök (refine) och minska användningen av försöksdjur (reduce). De tre R:en bedöms vara lika viktiga. Sammanfattningsvis går 3R-principen ut på att minska djurs lidande utan att försämra kvalitén på informationsinhämtningen.

Vad är djurförsök?

I Sverige avses med djurförsök all användning av djur för följande syften:

- vetenskaplig forskning
- sjukdomsdiagnos
- utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter

- undervisning som innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp, injektion eller blodavtappning eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande
- andra jämförliga ändamål, till exempel forskning som innebär förbättring till djurens välfärd, rättsmedicinska diagnoser, artskyddsforskning och skydd av naturlig miljö.*

Omfattning av Naturvårdsverkets 3R-strategi

Endast djur som definieras som försöksdjur ingår i Naturvårdsverkets 3R-strategi, således ingår inte djur som omfattas av åtgärder inom viltförvaltning i strategin.

I avvaktan på revideringen av Jordbruksverkets försöksdjursföreskrifter (L150) och en bättre klarhet i om fiskar som ingår i elfiske definieras som försöksdjur, så kommer Naturvårdsverket inte att inkludera det elfiske som förekommer inom den nationella miljöövervakningen i sin 3R-strategi.

Övergripande mål

Vårt övergripande mål är att främja 3R genom att arbeta för att ersätta djurförsök när det går och när det inte går, minska antalet djur och lidandet i försöken.

Detta gör vi genom att:

1. Sprida kunskap om och följa 3R-principen inom vår myndighet
2. Främja 3R-principen genom våra kontakter med potentiella användare av försöksdjur samt via andra berörda aktörer
3. Tillämpa 3R-principen vid ärendehandläggning och föreskriftsarbete.

Naturvårdsverkets verksamheter där 3R-principen är relevant

Naturvårdsverkets verksamheter som omfattar försöksdjur och därmed arbete med 3R utgör en liten del av myndighetens hela verksamhetsområde. De verksamheter där 3R kan appliceras är typgodkännande av fångstredskap, tillståndsgivning för jakt i forskningssyfte, miljöövervakning samt tilldelning av forskningsmedel.

Tillvägagångssätt för att uppnå målen

Generellt

Naturvårdsverket håller sig uppdaterad inom 3R med avseende på den senaste forskningen och delar med sig av kunskapen till andra externt och internt samt använder kunskapen i det dagliga arbetet. I detta avseende ser Naturvårdsverket det av vikt att kunna ta del av kunskapen hos kompetenscentrumet för 3R.

Ett område där detta kan ske praktiskt är som remissinstans vid revidering av föreskrifter.

*<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/olikaslagsdjur/forsoksdjur/definitionavdjurforsokochforsoksdjur.4.7850716f11cd786b52d80002136.html>

Internt arbete

Typgodkännande av fångstredskap (Viltförvaltningsenheten)

Fångstredskap måste enligt jaktförordningen vara av godkänd typ för att få användas. Naturvårdsverket ska efter samråd med Jordbruksverket pröva frågor om godkännande av fångstredskap. Test inför beslut sker enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om typgodkännande av fångstredskap. Naturvårdsverket kan besluta att avslå en ansökan om typgodkännande utan att tester genomförs om det är uppenbart att fångstredskapet kommer att orsaka vilt onödigt lidande eller utsätta människor eller egendom för fara. Enligt föreskrifterna ska tester genomföras om de inte gjorts tidigare eller om tidigare tester inte bedöms motsvara kraven i föreskrifterna. Naturvårdsverket kan medge undantag från kravet på tester om de är uppenbart obehövliga. Naturvårdsverket tar även stöd av Statens Veterinärmedicinska Anstalt och Sveriges Lantbruksuniversitets kompetens och erfarenhet vid bedömning av om tester är nödvändiga för bedömningen av fångstredskapet. Minst en veterinär med patologisk kompetens ska medverka vid testerna. Tester ska avbrytas om fångstredskapet inte fungerar tillfredsställande. Hittills har Statens veterinärmedicinska anstalt utfört laborietester av dödande fångstredskap och obduktioner av fångade djur och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU-Grimsö) har utfört fälttester av fångstredskap.

Åtgärder för att förstärka 3R-perspektivet

Vid en framtida revidering av föreskrifterna för typgodkännande avser Naturvårdsverket att samråda med Jordbruksverket och det nationella kompetenscentrumet för 3R-frågor. Vid revideringen bör möjligheterna att ersätta, begränsa och förfina användningen av försöksdjur utvärderas.

Jakt i forsknings- eller utbildningssyfte (Viltförvaltningsenheten)

Naturvårdsverket får med stöd av jaktförordningen genom föreskrifter och beslut tillåta jakt som annars inte är tillåten om det behövs för forsknings- eller utbildningsändamål. En förutsättning för att sådan jakt ska kunna tillåtas är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande. Naturvårdsverket kan i dessa ärenden efter ansökan även tillåta användning av jaktmedel och –metoder som annars inte är tillåtna, bland annat användning av fångstredskap som inte är typgodkända. Frågan om etiskt godkännande av djurförsöken prövas av djurförsöksetisk nämnd.

Åtgärder för att förstärka 3R-perspektivet

Naturvårdsverket kommer att efter samråd med kompetenscentrum för 3R uppdatera handläggarstöd och rutiner för handläggning av dessa ärenden så att kraven på underlag från sökande och även myndighetens bedömning med utgångspunkt i 3R-principerna förtydligas.

Nationell miljöövervakning (Naturanalysenheten, Miljögiftsenheten)

Enligt Naturvårdsverkets instruktion ska myndigheten inom sitt ansvarsområde särskilt i samråd med Havs- och vattenmyndigheten fördela medel för

miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljötillståndet inom sitt ansvarsområde.

Miljöövervakningen genomförs av externa utförare och kan omfatta jakt, provtagning och märkning av djur. I dessa fall krävs tillstånd från Naturvårdsverket för jakt i forsknings- eller utbildningssyfte.

Åtgärder för att stärka 3R-perspektivet

Naturvårdsverket kommer att se över möjligheten att externa genomförare beaktar 3R-principen vid utformning av metoder och fältarbete där så är relevant.

Tilldelning av forskningsmedel från viltvårdsfonden samt beställning av kunskap under Naturvårdsverkets anslag för biologisk mångfald respektive miljöforskning (Viltanalysenheten, Forskningsenheten)

Naturvårdsverket ansvarar för tilldelning av forskningsmedel från Viltvårdsfonden respektive miljöforskningsanslaget samt beställning av kunskap under Naturvårdsverkets anslag för biologisk mångfald. Naturvårdsverket villkorar alla projekt med att de ska ha giltigt försöksdjuretiskt tillstånd i den mån det behövs.

Åtgärder för att stärka 3R-perspektivet: Vid ansökan om forskningsmedel bör krav ställas på den sökande att visa hur 3R-principen har beaktats.

Externt arbete

Nationella insatser inom utbildning (Viltförvaltningsenheten)

Eftersom den del av Naturvårdsverkets verksamhet som berör 3R är så begränsad kommer Naturvårdsverket endast kunna delta i utbildningar i begränsad omfattning.

Naturvårdsverket ser positivt på fortsatt samverkan med kompetenscentrumet för 3R och andra berörda myndigheter för att höja kompetensen och främja informationsutbytet.

Genomförande och uppföljning av strategin

Strategin lyfter fram åtgärder för varje område och en ansvarsfördelning. Strategin kommer vid behov att följas upp, ses över och uppdateras.